

18.01.2006.

Vol.3 , Broj 2.

**Ministarstvo poljoprivrede ,
šumarstva i vodoprivrede
Republike Srbije**

**Izveštaj pripremio : Institut
za primenu nauke u poljo-
privredi**

Email:
office@stips.minpolj.sr.gov.yu

telefon:
011-
3616283

2

www.stips.minpolj.sr.gov.yu

ŽIVA STOKA

Govedarstvo: Nedeljni pregled		1
Cena prasadi i tovljenika stagnira		2
Mesečni pregled cena - govedarstvo		4
Cene žive stoke na stočnim pijacama		3,5
Cene stoke u EU		6
Ekonomska opravdanost uzgoja koza		7-8

Nešto slabija ponuda krava za klanje i teladi SM rase

Cena teladi HF rase do 160 kg su se kretala u sledećem intervalu: minimalna je zabeležena u

Sremskoj Mitrovici i Pančevu, za 230 dinara su se mogli kupiti u Obreovcu-Beogradu i Kragujevcu, a maksimalni iznos postignut je Zrenjaninu 250 din/kg. Trend slabe ponude se i dalje nastavlja.

Dominantna cena po kojoj se prodavala telad SM rase do 160 kg iznosila je kao i predhodne sedmice 250 din/kg. U zavisnosti od kvaliteta grla i cene su bile različite. Maksimalna je postignuta u Sremskoj Mitrovici, a minimalnu cenu beležimo na stočnoj pijaci u Kikindi 200 din/kg. Ponuda je bila na prosečnom nivou a tražnja je bila nešto slabija u odnosu na predhoni period.

Prodaju junadi HF rase težine do 300 kg je protekle sedmice beležimo na tri stočne pijace (Kragujevac, Novi Sad i Sremska Mitrovica), a cena se kretala u intervalu od 105 do 130 din/kg. Ponuda ove kategorije goveda je bila je na prošlonedeljnom nivou.

Što se ponude junadi SM rase težine do 300 kg zadržala je takođe nivo od predhodne semice. Situacija je

slična i u pogledu cena, a ona se kretala u zavisnosti od kvaliteta ponuđenih grla od 130 dinara Novi Sad do 160 u Obrenovac-Beograd. Jedini blagi rast cene beležimo u Nišu (5 din/kg). Dominirao je iznos od 145 din/kg. Prodaja se odvijala na osam pijaca, a ponuda i tražnja je bila na prosečna.

Junad preko 480 kg se se mogla pazariti na čak jedanaest pijaca žive stoke. Ponuda je bila malo bolja u odnosu na prošlu nedelju dok je tražnja bila prosečna. Minimalnu postignutu cenu beležimo u Kikindi (115 din/kg), a maksimalnu u Obrenovcu-Beogradu, Kraljevu i Sremskoj Mitrovici (140 din), što je ujedno bio i dominirajući iznos za ovu kategoriju goveda.

Nije zabeležena prodaja priplodnih junica ni na jednoj stočnoj pijaci, a ponudu priplodnih krava HF i SM rase je bilo na prodaji u Sremskoj Mitrovici po ceni od 150 din/kg i Obrenovcu-Beogradu po ceni od 170 dinara.

Nastavak na strani 2.

CENA PRASADI I TOVLJENIKA STAGNIRA

Ponuda svinja u protekloj nedelji (09.-15.01.06.) bila je prosečna, cena prasadi i tovljenika stagnira.

Na stočnim pijacama u Srbiji cena prasad do 15 kg stagnira i u protekloj nedelji kretala se od 170 din/kg u Kragujevacu i Kikindi do 250 din/kg u S.Mitrovici. Dominantna cena prasadi do 15 kg u protekloj nedelji bila je 180 din/kg.

Prasadi do 25 kg u protekloj nedelji prodavana su od 140 din/kg u Kraljevu do 200 din/kg u Pirotu i S.Mitrovici. U odnosu na prethodnu nedelju do neznatne promene cene prasadi (5 – 10 din/kg) došlo je na pijacama u Kraljevu, N.Sadu, Pančevu i Subotici tako da možemo reći da cena prasadi do 25 kg u proseku

stagnira. Dominantna cena prasadi do 25 kg u protekloj nedelji bila je 180 din/kg.

Cena tovljenika od 80 – 130 kg stagnira i kreće se od 110 din/kg (Kragujevac, Kraljevo, Požarevac, N.Sad) do 130 din/kg (Vranje). Na najvećem broju stočnih pijaca cena tovljenika 80-130 kg je 110 i 115 din/kg, a dominantna cena je 115 din/kg.

Na stočnim pijacama u Srbiji cena tovljenika preko 130 kg kreće se od 85 din/kg (Požarevac) do 110 din/kg (Beograd, Niš, Vranje, Pančevo). Dominantna cena tovljenika preko 130 kg je 110 din/kg.

Cena krmača za klanje preko 130 kg i dalje stagnira i kreće se od 80 din/kg (Kraljevo) do 100 din/kg (Niš, Pančevo). Dominantna cena krmača za klanje preko 130 kg je 90 din/kg.

MESEČNI PREGLED: PONUDA SVINJA PROSEČNA, CENA PRASADI U PORASTU, A TOVLJENIKA STAGNIRA

U decembru 2005.godine ponuda prasadi i tovljenika na stočnim pijacama u Srbiji bila je prosečna.

Cena prasadu (do 15 kg i 15 do 25 kg) u decembru u odnosu na novembar ima tendenciju porasta, a cena tovljenika (80 do 130 i preko 130 kg) stagnira. Cene prasadi i tovljenika niže su na stočnim pijacama u Centralnoj Srbiji u odnosu na pijace u Vojvodini.

Dominantna cena prasadi do 15 kg u decembru kretala se od 140 din/kg u Kragujevcu do 250 din/kg u Sremskoj Mitrovici, dok je cena prasadi do 25 kg u istom periodu bila za 10-50 din/kg niža i kretala se od 130 din/kg u Kragujevcu do 200 din/kg u S.Mitrovici i Subotici.

Dominantna cena u decembru bila je za prasad do 15 kg 180 din/kg, a za prasad do 25 kg 170 din/kg. Najveći rast cene prasadi do 15 kg zabeležen je na pijaci u S.Mitrovici gde je cena od 200 din/kg u novembra

porasla na 250 din/kg u decembru. Tokom decembra u Kragujevcu je bila najniža cena prasadi (140 i 130 din/kg), a u S.Mitrovici najviša (250 i 200 din/kg).

Dominantna cena tovljenika 80 – 130 kg na stočnim pijacama Srbije u decembru kretala se od 100 din/kg u Požarevcu do 125 din/kg u N.Sadu, a tovljenika preko 130 kg od 85 din/kg (Požarevac) do 110 din/kg (Niš, Vranje, Pančevo, Zrenjanin). Tokom decembra meseca cena tovljenika je stagnirala na skoro svim pijacama u Srbiji. Na najvećem broju stočnih pijaca u Srbiji tokom decembra su nedeljne dominantne cene tovljenika 80-130 kg bile 110, 115 i 120 din/kg, a tovljenika preko 130 kg 100 i 110 din/kg. U decembru dominantna cena tovljenika 80-130 kg bila je 115 din/kg, a tovljenika preko 130 kg 100 din/kg.

Na najvećem broju stočnih pijaca u Srbiji cena krmača za klanje preko 130 kg je bila za 5-10 din/kg niža u decembru u odnosu na novembar. Dominantna cena krmača za klanje u toku decembra bila je 90 din/kg.

www.stips.minpolj.sr.gov.yu Strana 3

GOVEDARSTVO: NEDELJNI PREGLED (nastavak sa strane 1)

Krave za klanje HF rase su se mogle kupiti na četiri vojvođanske pijace žive stoke (Kikinda, Novi Sad, Sremska Mitrovica i Zrenjanin), a cena se kretala od 80 do 90 dinara za kilogram. Dominirao je iznos od 90 din/kg. Ponuda je bila slaba a interesovanje kupaca i kupovina grla je bila na prosečna.

U kategoriji krava za klanje SM rase ponuda i tražnja su bile na

prošlonedeljnom nivou. Prodavane su po ceni od 80 dinara do 115 dinara na deset stočnih pijaca. Cene su u odnosu na predhodnu sedmicu uglavnom mirovale, jedini porast zabeležili smo u Nišu (sa 90 na 100 din/kg). Dominirao je iznos od 100 din/kg uz nešto slabiju ponudu i prosečnu tražnju ove kategorije goveda.

GOVEDARSTVO - DECEMBAR

Nešto slabija ponuda krava za klanje i teladi SM rase

Cena teladi HF rase do 160 kg su se kretala u sledećem intervalu: minimalna je zabeležena u Sremskoj Mitrovici i Pančevu, za 230 dinara su se mogli kupiti u Obrenovcu-Beogradu i Kragujevcu, a maksimalni iznos postignut je Zrenjaninu 250 din/kg. Trend slabe ponude se i dalje nastavlja.

Dominantna cena po kojoj se prodavala telad SM rase do 160 kg iznosila je kao i predhodne sedmice 250 din/kg. U zavisnosti od kvaliteta grla i cene su bile različite. Maksimalna je postignuta u Sremskoj Mitrovici, a minimalnu cenu beležimo na stočnoj pijaci u Kikindi 200 din/kg. Ponuda je bila na prosečnom nivou a tražnja je bila nešto slabija u odnosu na predhoni period.

Prodaju junadi HF rase težine do 300 kg je protekle sedmice beležimo na tri stočne pijace (Kragujevac, Novi Sad i Sremska Mitrovica), a cena se kretala u intervalu od 105 do 130 din/kg. Ponuda ove kategorije goveda je bila je na prošlonedeljnom nivou.

Što se ponude junadi SM rase težine do 300 kg zadržala je takođe nivo od predhodne semice. Situacija je slična i u pogledu cena, a ona se kretala u zavisnosti od kvaliteta ponuđenih grla od 130 dinara Novi Sad do 160 u Obrenovcu-Beograd. Jedini blagi rast cene beležimo u Nišu (5 din/kg). Dominirao je iznos od 145 din/kg.

Prodaja se odvijala na osam pijaca, a ponuda i tražnja je bila na prosečna.

Junad preko 480 kg se se mogla pazariti na čak jedanaest pijaca žive stoke. Ponuda je bila malo bolja u odnosu na prošlu nedelju dok je tražnja bila prosečna. Minimalnu postignutu cenu beležimo u Kikindi (115 din/kg), a maksimalnu u Obrenovcu-Beogradu, Kraljevu i Sremskoj Mitrovici (140 din), što je ujedno bio i dominirajući iznos za ovu kategoriju goveda.

Nije zabeležena prodaja priplodnih junica ni na jednoj stočnoj pijaci, a ponudu priplodnih krava HF i SM rase je bilo na prodaji u Sremskoj Mitrovici po ceni od 150 din/kg i Obrenovcu-Beogradu po ceni od 170 dinara.

Krave za klanje HF rase su se mogle kupiti na četiri vojvođanske pijace žive stoke (Kikinda, Novi Sad, Sremska Mitrovica i Zrenjanin), a cena se kretala od 80 do 90 dinara za kilogram. Dominirao je iznos od 90 din/kg. Ponuda je bila slaba a interesovanje kupaca i kupovina grla je bila na prosečna.

U kategoriji krava za klanje SM rase ponuda i tražnja su bile na prošlonedeljnom nivou. Prodavane su po ceni od 80 dinara do 115 dinara na deset stočnih pijaca. Cene su u odnosu na predhodnu sedmicu uglavnom mirovale, jedini porast zabeležili smo u Nišu (sa 90 na 100 din/kg). Dominirao je iznos od 100 dinara za kilogram uz nešto slabiju ponudu i prosečnu tražnju ove kategorije goveda.

Cene žive stoke - stočne pijace u Srbiji za decembar 2005. godine

Jedinica mere din/kg			Težina/ uzrast	Rasa	Centralna Srbija										Vojvodina									
					Beograd	Čačak	Kragujevac	Kraljevo	Loznica	Niš - Beljin	Piroć	Požarevac	Smederevo	Osipaonica	Vranje	Zaječar	Kikinda	Novi Sad	Pančevo	Sombor	S.Mitrovica	Subotica	Zrenjanin	
Dviske		sve			130	120	150											200	120				130	
Jagnjad		sve			190	190	220	170	180	180	175	180	170	180				180	180	175		230	210	170
Jarići		sve			160	140	135	150				150	150					110	180	160		190		170
Junad	do 300 kg	HL				130															130			
Junad	do 300 kg	SM			150	135	160			135	135	140		140	135			135			160			
Junad	>480 kg	sve			140	135	140	140	125	120			130	135	130			120	133		130	140	137	130
Koze		sve			80	80		80	70			80		80				82,5	70	80		120		
Krave za klanje		HL																85	85		80		90	
Krave za klanje		SM			95	90	100	85	90	80	100	100	105	95	100			100		95	110	88,8		
Krmače za klanje	>130 kg	sve			90	90		90	90		85	100		90						100	90	90		90
Ovca		sve			120	115	120	105	110	100	110	115	100	100	105			100	100	100	120	100		90
Ovnovi za priplod		sve			140	110	120	130				130	120	120							150			
Prasad do 15 kg		sve			180	140		175	160		160	175	180	150			200	200	180	165	250		180	
Prasad do 25 kg		sve			170	130		168	150		140	170	170	145			160	180	170	160	200	200	170	
Priplodne junice		sve																						
Priplodne krave		HL																			150			
Priplodne krave		SM			160																150		130	
Šilježad		sve			130	130	150	145	130		150	135		140			120	150	130	160				
Telad	80-160 kg	HL			230	230											220	180	200		200		250	
Telad	80-160 kg	SM			270	250	250	236	220	200	220	230	230	230	230		200	250	250	300			250	
Tovljenici	80-130 kg	sve			115	110		110	120		100	115	115	108			110	125	120	110	115	115	120	
Tovljenici	>130 kg	sve			100	100		105	110		85	107,5	110	100					110	100	100	100	110	

COMMISSION EUROPEENNE		CENE STOKE ZA KLANJE U EU																							Datum				
Direction générale de l'Agriculture		CENE NA TRŽISTU ZEMLJE ČLANICE																							od : 02.01.05				
D2. Viandes bovine, porcine, ovine et aviculture		PRIX DE MARCHÉ - ETATS MEMBRES																							do : 08.01.06				
		MARKET PRICES - MEMBER STATES																											
(EURO/100kg PC/DW)		BE	CZ	DK	DE	EE	GR	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	EU	Promena poslednje	
Junad U2		299,95	265,40	295,01	322,34		396,84	341,30	344,00	282,58	383,52				324,80			316,92	319,87	240,11	344,50	284,37	257,96		267,28	272,11	354,98	1,43	
Junad U3		275,56	267,88	303,45	319,73		377,64	346,10	330,00	284,83	359,87				307,13			316,09	320,00	243,67	348,50	284,92	255,60		278,09	278,06	333,10	3,12	
Junad R2		270,33	260,15	268,73	316,54		374,10	359,90	323,00	277,56	330,49				161,31	221,05	300,20	266,23	277,22	313,48	230,44	340,70	282,44	250,46	317,69	261,83	268,09	316,30	0,33
Junad R3		252,80	256,56	286,43	309,97		366,75	323,60	316,00	279,36	324,59				168,08	224,40	295,76	278,24	314,26	238,15	341,20	283,91	250,67	315,08	262,68	271,50	306,84	2,74	
Junad O2		240,12	246,28	267,13	281,52	183,81	348,29	294,40	289,00	269,95	274,81	324,26	175,85	210,22	225,00	246,46	344,75	259,32	293,27	229,85	324,80	276,07	241,45	256,30	249,10	249,85	266,69	2,39	
Junad O3		225,48	252,83	257,74	284,72		339,64	323,20	284,00	271,74	273,77	324,26	185,21	219,69	215,60	260,49	344,75	256,69	301,19	327,18	324,80	280,45	250,67	263,13	254,02	254,23	279,65	1,98	
Junad		271,47	259,82	267,34	305,19	183,81	363,92	334,75	319,44	279,12	354,05	324,26	173,22	211,97	306,63	254,51	344,75	276,58	316,03	234,91	337,71	283,25	251,21	261,71	256,31	263,61	314,04	2,02	
Bikovi R3		251,21		277,26					246,00	249,81								274,58	229,19		278,14		236,05		236,05		253,99	0,54	
Bikovi		251,21		277,26					246,00	249,81								274,58	229,19		278,14		236,05		236,05		253,99	0,54	
Goveda U2			325,30						344,00	283,07								308,92							291,56		305,66	1,03	
Goveda U3									344,00	284,18								308,53							293,34		314,12	2,03	
Goveda U4									323,00	283,91								316,00							290,47		289,23	-0,77	
Goveda R3				293,24					323,00	278,42					264,60			307,61							266,00	286,56	294,44	3,52	
Goveda R4			305,06						306,00	278,71								302,06							246,64	285,58	282,70	-0,28	
Goveda O3			279,86	252,05					261,00	272,86				254,80				289,27			280,52				253,06	268,13	265,91	2,22	
Goveda O4									255,00	273,06															247,50	271,74	271,91	0,35	
Goveda			283,29	260,48					297,41	276,44					260,68			306,49			280,52				252,85	280,02	280,53	1,11	
Krave R2		234,48							310,00	214,60					187,00	208,48		181,96						172,56		187,16	244,79	1,07	
Krave R3		225,94	190,98	254,53	235,37			180,00	313,00	240,52	212,30				272,54	175,75		226,88	223,30	183,80	190,80	161,41	173,66		238,94	205,20	257,00	3,35	
Krave R4			182,25	251,71	238,65			223,90	298,00	240,36					167,83			226,87	228,23	193,08				161,56		226,21	195,88	230,79	5,53
Krave O2		211,16	171,34	207,08	208,20	147,00		146,00	244,00	214,42	194,59			133,11	147,64	237,70	176,12	214,04	193,92	165,56	168,70	151,54	157,80	201,93	223,32	162,40	198,99	4,30	
Krave O3		204,95	162,40	220,75	219,34	141,69	158,58	147,20	249,00	226,52	196,73			137,21	153,31	232,06	178,46	221,30	196,59	176,07	145,10	161,66	154,61	179,54	229,53	170,52	217,54	2,96	
Krave O4		191,84	165,47	222,23	224,86	137,15		121,70	241,00	229,46				137,56	155,10	170,11		222,39	200,91	184,01				171,35	162,55	218,08	168,92	-0,05	
Krave P2		165,89	140,72	156,01	161,77	134,47	120,48	123,70	201,00	177,08	164,88	203,97	131,98	138,96	215,00	166,90		181,58	178,74	153,15	149,10	124,60	128,06	156,89	185,68	154,82	169,01	3,87	
Krave P3		154,05	128,09	188,05	178,77	132,11	77,46	110,40	227,00	214,96	170,47	203,97	121,40	150,59	225,40	157,55		200,55	182,68	169,31		108,64	134,88	154,89	209,10	148,12	191,80	4,69	
Krave		200,98	173,78	191,86	211,63	138,32	137,11	144,65	255,12	217,76	178,89	203,97	133,42	145,12	242,53	170,50	208,48	214,65	206,67	178,01	151,46	154,72	160,21	160,66	212,75	163,59	210,02	3,27	
Junice U2		318,50			296,49			352,30	378,00	280,91	409,72				344,60		308,18	289,11			347,20		196,23		269,96	287,08	369,76	4,63	
Junice U3		300,00	204,34	321,95	286,16			341,30	373,00	284,14	392,13							274,73	201,83		263,27				287,50	295,12	348,28	-0,61	
Junice R2		255,50	204,75		281,25			366,80	315,80	324,00	277,63	378,96						274,65	199,59	329,50	262,78				252,10	276,42	319,25	2,18	
Junice R3		243,00	206,79	291,39	274,65			364,25	322,40	325,00	279,21	384,54			185,44	302,82	215,01	204,08	267,17	198,40		252,80	180,48		262,36	285,97	299,13	1,02	
Junice R4			200,71	294,87	266,10				280,00	304,00	279,70				186,78		229,38	210,21	257,47	199,39					249,10	284,66	277,39	0,63	
Junice O2		188,08	238,71	216,30	185,79	361,17	301,60	244,00	271,68	236,51				159,54	160,61	251,70	202,83	231,68	193,40	316,20	237,17	168,01	219,93	218,83	261,74	236,87	2,32		
Junice O3		189,19	249,30	220,24	182,53	322,20	300,60	259,00	273,24	218,67	258,01	160,51	170,44	235,59	195,60			231,09	196,89		238,96	175,83	226,68	242,26	271,35	238,21	-0,03		
Junice O4			179,31	244,48	223,36	167,90			251,00	252,00	273,24			200,52				215,92	202,91		216,61			206,06	236,69	273,48	262,35	0,29	
Junice		282,90	199,98	266,04	254,03	183,77	352,62	330,43	331,73	276,76	381,45			160,52	167,43	297,75	204,28	308,18	206,12	266,03	198,42	332,16	253,08	180,77	219,62	243,45	279,14	1,04	
Polukite		228,64	217,80	235,44	260,41	163,24	326,63	305,16	284,19	265,48	329,71	254,58	155,88	183,21	276,99	195,60	288,58	221,50	271,18	204,92	299,09	241,91	189,01	220,44	237,69	268,27	273,88	2,08	
Promena poslednje nedelje		5,55	-1,85	3,95	-0,04	2,43	-0,93	-0,92	7,23	0,91	3,74	-0,05	6,58	-0,79	-3,02	3,56		2,81	2,12	4,05	-1,21	5,08	-1,21	2,23	5,16	-1,56	2,08		

Ekonomska opravdanost uzgoja koza (2)

Nastavak iz prethodnog broja

Drugi bitni činilac koji utiče na zasnivanje ove proizvodnje jeste i izgradnja objekata, kao i njihovo opremanje. Kakav će objekat biti, zavisi u mnogome od rasnog sastava koza kao i od sistema uzgoja (intenzivni sistem zahteva odgovarajuće uslove i opremanje objekata).

Domaćinstvo koje već poseduje stariji objekat, može u sopstvenoj režiji izvršiti njegovu adaptaciju. Odnosno uz manja ulaganja i uz učešće ličnog rada, treba da ga prilagodi potrebama pravilnog uzgoja koza. To znači, da u njemu treba da obezbedi ugradnju opreme za ishranu kao i napajanje koza.

Što se tiče ekonomske dobiti od kozarske proizvodnje, u mnogome zavisi od smera proizvodnje i rasnog sastava koza. Ukoliko domaćinstvo poseduje sve napred navedene uslove, a želi da se opredeli za smer proizvodnje mleko-meso, onda treba da se opredeli za uzgoj naše domaće bele koze, kao mlečnog tipa. Na taj način proizvodnjom, odnosno dobijanjem većih količina mleka i njegovom direktnom prodajom (mlekarama) ili preradom u pojedine proizvode (u sir koji je tražen na tržištu), odgajivači mogu ostvariti značajna sredstva. Ako se u obzir uzme i mogućnost prodaje jaradi (s obzirom da je plodnost ove koze u proseku 1,8 jaradi po kozi), onda se i putem njihove prodaje, bilo kao jarad do 3 meseci uzrasta ili kao priplodni materijal, može ostvariti ekonomičnost ove proizvodnje.

Dobit od zasnivanja kozarske proizvodnje, u većoj meri može se povećati poboljšanjem rasnog sastava koza (mogućnost nabavke alpino koza), proširenjem farme kao i boljom organizacijom proizvodnje.

Stanje i perspektive razvoja kozarstva u Srbiji i Crnoj Gori

Neposredno uoči Drugog svetskog rata u Jugoslaviji je bilo 1.800.000 koza. To su uglavnom bile domaće balkanske koze, od kojih je do 5% bilo mlečnijih rasa raznih genotipova. U toku rata broj kozaje opao, da bi se posle rata povećao na 1.300.000. Zabranom gajenja koza koja je doneta 1954. godine unušteno je preko 80% koza od zabeleženog stanja, tako da počev od 1954. godine pa sve do 1991. godine ne raspoložemo sigurnim statističkim podacima o brojnom stanju koza.

U našim uslovima koze se u većini slučajeva

gaje ekstenzivno, mada ima tendencija ka intenziviranju ove proizvodnje. Koze se uglavnom gaje u brdsko-planinskim, manje privredno razvijenim područjima sa oskudnim ili skromnim izvorima hrane. Brojno su različito zastupljene, počev od područja u kojima su vrlo retke, pa do onih u kojima su znatno brojnije. Uglavnom ih gaje siromašna domaćinstva pasivnih krajeva ili ona koja nemaju hrane za krave, pa koriste skromne zahteve koza da bi došli do vrednih namirnica za svoje potrebe. Interesovanje pojedinih individualnih gazdinstava za gajenje koza sve je veće. Koze uglavnom gaje individualna gazdinstva i to u većini slučajeva od 1-2 grla, mada je na terenu sve više prisutno odgajivača koji gaje 20, 30 i više koza.

O kozama se mnogo više govorilo kao o štetnim za šumu, a negde i za eroziju, nego što se isticala njena korisnost i nastojalo da joj se poprave uslovi i izmeni način gajenja. Naša posleratna nastojanja za bržim privrednim razvojem, obuhvatala su i razvoj šumarstva i drvne industrije, što je zahtevalo i pošumljavanje novih površina. Šumski stručnjaci su ubedili političare i državne organe da koze svojim načinom gajenja nanose veliku štetu šumama, pa je 1954 god. donet Zakon o zabrani držanja koza, koji je jedinstven u svetu. Pri tome nisu uzeti u obzir osnovni faktori koji sprečavaju brži razvoj šuma, pa je donošenje pomenutog zakona značilo praktično uništavanje domaće koze kao vrlo korisne domaće životinje. Posle oko tri decenije od donošenja ovog zakona postalo je jasno da su na uništavanje naših šuma u znatno većoj meri delovali drugi faktori: bujice, poplave, erozije, česti požari, a najviše sam čovek svojim neracionalnim gazdovanjem šumama, kvalitet šume nije popravljen iako su koze uništene.

U toku dosadašnjeg načina gajenja koza u nas nije primenjivan nikakav selekcijski rad. Koze su uglavnom, stalno bile prepuštene selekciji, a rede nahodjenju odgajivača (u slučaju gajenja manjeg broja koza). Otud je i proizvodnja mleka kod domaćih genotipova koza vrlo različita zavisno od nivoa pružene hrane i nege. Zbog toga nam u potpunosti nije poznat ni mogući potencijalni proizvodni kapacitet naših koza. Ipak, treba ukazati na činjenicu da je dozvola gajenja sanske koze i tolerisanje od strane lokalnih vlasti gajenja belih koza, iako nisu pripadale sanskoj rasi, vršila selekciju na koze bele boje. Ovo je značajno zato što su domaće bele koze, a posebno one sa kratkom dlakom,

razni tipovi meleza domaće balkanske koze i sanske, odnosno povećanjem njihovog broja na izvestan način uslovlilo je i povećanje broja mlečnih koza na račun domaćih balkanskih.

Još od Drugog svetskog rata, u našu zemlju su uvožene švajcarske rase koza u cilju oplemenjivanja naše domaće koze. Najveći uticaj pri tome je imala sanska koza čiji su melezi pokazivali bolje proizvodne rezultate i to u pogledu mlečnosti, plodnosti kao i u nešto većoj telesnoj masi. Na taj način je nastao tip oplemenjene domaće koze ili domaća bela koza. Ovo oplemenjivanje je počelo pre Drugog svetskog rata, a nastavljeno je i posle njega, tj. u periodu zabrane držanja koza. Proces njenog stvaranja nije praćen, odnosno bio je neplanski, tako proizvodne osobine domaće bele koze nisu dostigle svoje pune vrednosti. Domaća bela koza je rasprostranjena u svim krajevima naše zemlje, gde je dobro prilagođena i surovijim uslovima gajenja.

Mogućnost odgoja koza u odnosu na druge preživare u zavisnosti od kvaliteta i veličine pašne površine

TIP PAŠNJAKA	VRSTA ŽIVOTINJA		
	KOZE	OVCE	KRAVE
	Grla (1)		
Dobar pašni sistem	6-8	5-6	1
Dobar brsni sistem	9-11	6-7	1
	Grla / ha		
Pšenica - lucerka	10-12	8-9	1,5
Pašnjak lucerke	12-15	10-11	1,9

(1) Broj životinja koje konzumiraju istu količinu hrane

domaće balkanske koze. Inače, najbolje je gajiti domaću belu kozu u čistoj krvi, uz primenu selekcije na mlečnost, stim što njeno odgajivanje treba uskladiti s potrebama mlečnih rasa u pogledu uslova ishrane i nege.

Ako se osvrnemo na izuzetnu specifičnost i raznovrsnost kozjih proizvoda, onda je jasno zašto su mnoge zemlje svoja nastojanja usmerile da od niske proizvodnje koza pređu na visokoproduktivne rase i intenzivni način gajenja. Sva dosad postignuta inostrana iskustva govore o vrlo realnim mogućnostima za razvoj ove grane stočarstva u nas, a posebno u brdsko-planinskim područjima. Zbog toga, je neophodno da se što pre pređe s tradicionalnog, primitivnog gajenja koza na savremeno i organizovano gajenje. Ovo bi neminovno zahtevalo izmenu dosadašnjeg načina gajenja, a posebno izmenu rasnog sastava i ishrane koza. Ovaj prelaz na intenzivni način gajenja koza ne bi bio težak, jer se koza lako navikava i prilagođava novim uslovima intenzivnog gajenja.

Sadašnje stanje kozarske proizvodnje

Statistika ni danas ne vodi evidenciju o brojnom i proizvodnom stanju koza u nas. Prema jednoj anketi (1980), u Republici Srbiji van pokrajina gaji se oko 9% od ukupnog broja koza (55.000) u odnosu na prostor bivše SFRJ, dok je prema statističkom podacima iz 1991. godine bilo oko 114.000 koza, u Vojvodini 71.000 i na Kosovu 60.000, što ukupno iznosi 245.000 grla koza. Međutim, prema postojećoj evidenciji po opštinama, saznanju sa terena, kao i na osnovu grubih procena, može se pretpostaviti da u ovom momentu u Jugoslaviji ima oko 250.000 koza. Prema rasnom sastavu najmanje je koza alpino rase (oko 2-3%). Domaća bela koza je zastupljena sa oko 15%, raznih tipova meleza ima oko 35% koliko ima i koza balkanskog tipa nižih područja, dok koza balkanskog tipa viših područja ima oko 12%, od ukupnog broja koza.

Smer proizvodnje naših koza je mleko-meso, gde je mleko uglavnom prioritetno. Ovo posebno važi za ona gazdinstva kojima je proizvodnja mleka preko koza prihvatljivija nego gajenje krava ili ovaca, iako kozje mleko (za razliku od ostalih vrsta mleka), još uvek nije pod zaštitom određenih zakonskih stimulativnih mera.

Inače, protekla decenija je donela zapažene promene u stavovima oko gajenja koza, u povećanom interesovanju za intenzivniji tip gajenja koza naročito individualnih gazdinstava, ali ono nije još uvek dovoljno sagledano, niti organizaciono dobro obuhvaćeno. Sve veće interesovanje za gajenje koza dovelo je do potražnje koza i to visokoproduktivnih, jer veliki broj zainteresovanih želi da primeni intenzivniji sistem gajenja koza. Međutim, nestašica kvalitetnih priplodnih koza danas u Republici Srbiji dovodi do toga da zainteresovani za gajenje koza počinju ovu proizvodnju s malim brojem koza. Osim ovog u praksi se javlja problem što se poistovećuje ishrana, smeštaj, oprema i uslovi gajenja s potrebama ovaca što je nepravilno. U ishrani je to, često, posledica shvatanja o "skromnosti" koza pa se njene potrebe u ishrani poistovećuju s potrebama ovaca. Mada postoji dosta sličnosti u smeštajnim objektima i opremi, ipak se moraju uzeti u obzir i određene razlike. Ovakvo shvatanje dovodi do negativnih posledica i niže proizvodnje, posebno kada se radi o visoko mlečnim rasama koza.

Dr Nurgin Memiši, Frida Bauman dipl. ing.

Izvor: Poslovni magazin "Eurofarmer"